

ELS BATECS DELS BARRIS
ANNEX FORMACIÓ
d'educadors en paisatges sonors

SESSIÓ 6 FEBRER 2015

Formació d'educadors en paisatges sonors

- a) Generalitats i història del paisatge sonor.
- b) Fonts d'informació general i particular de Barcelona (Amades, Udina, etc. i altres fonts bibliogràfiques. La inspecció "in situ").
- c) El paisatge sonor per districtes. Característiques comuns i específiques.
- d) La tasca de l'educador en paisatge sonor.

Pràctica específica de l'educador. Les funcions del cec, del guia i auditor. Cas real a realitzar "in situ"

Què vol dir Patrimoni Cultural Immaterial Sonor?

España

70.

Tribunales de regantes
del Mediterráneo
español: el Consejo de
Hombres Buenos de la
Huerta de Murcia y el
Tribunal de las Aguas de
la Huerta de Valencia

71.

El Silbo Gomero, lenguaje
silbado de la isla de La
Gomera (Islas Canarias)

Què diu la UNESCO?

Criterio 1

El elemento es constitutivo del patrimonio cultural inmaterial, en el sentido del Artículo 2 de la Convención.

Criterio 2

La inscripción del elemento contribuirá a dar a conocer el patrimonio cultural inmaterial, a lograr que se tome conciencia de su importancia y a propiciar el diálogo, poniendo así de manifiesto la diversidad cultural a escala mundial y dando testimonio de la creatividad humana.

Criterio 3

Se elaboran medidas de salvaguardia que podrían proteger y promover el elemento.

Criterio 4

La propuesta de inscripción del elemento se ha presentado con la participación más amplia posible de la comunidad, el grupo o, si procede, los individuos interesados y con su consentimiento libre, previo e informado.

Criterio 5

El elemento figura en un inventario del patrimonio cultural inmaterial presente en el(los) territorio(s) del(los) Estado(s) Parte(s) solicitante(s), tal como se determina en el Artículo 11 y el Artículo 12 de la Convención.

Què tenim a BCN respecte
aquest Patrimoni Sonor

?

Què vol dir un Itinerari Sonor?

Inici Itinerari
PARADA (0): Plaça Catalunya

Quins són els ingredients d'un Itinerari Sonor?

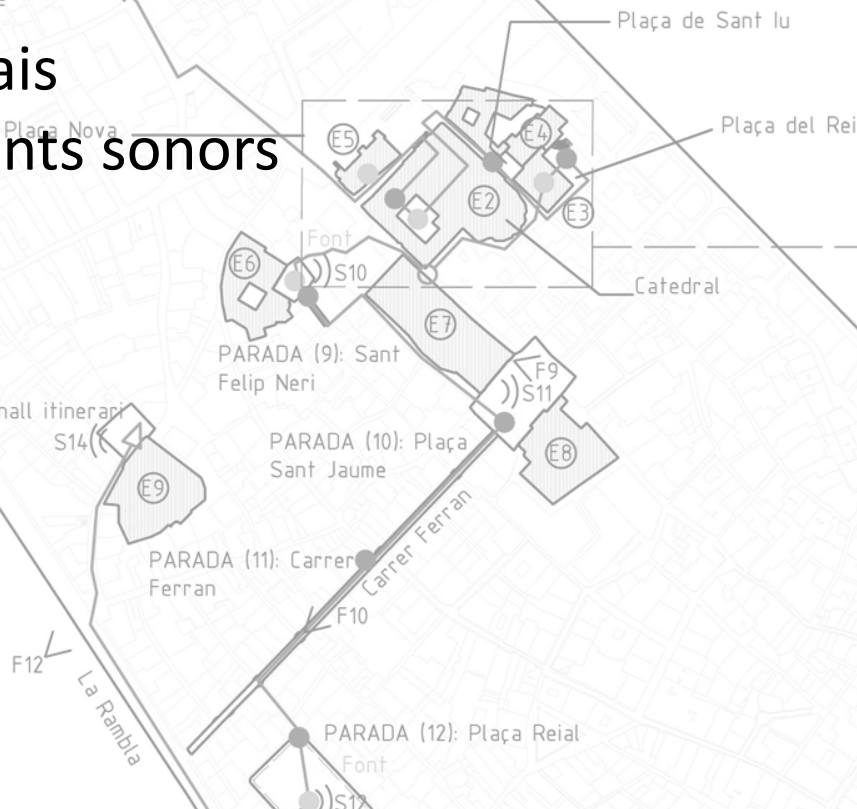
Inici Itinerari

PARADA (0): Plaça Catalunya

PARADA (2): Portal de l'Angel

PARADA (1): Església de Santa Anna

- Els caràcters acústics dels espais
- Els elements simbòlics i referents sonors
 - Pics i repicons
 - Persianes metàl·liques
 - Campanes
- L'ambient sonor de cada barri

Com es fa un estudi de l'itinerari Sonor?

Inici Itinerari
PARADA (0): Plaça Catalunya

SIG (Sistema d'Informació Geogràfica)

Gravacions en WAV 46/24

Fitxa del enregistrament

Fitxa de camp

Fitxa de paisatge sonor

PROTOCOLO PARA EL ITINERARIO SONORO (DE RECONOCIMIENTO DE UN PAISAJE SONORO) SIN VER

Lo mejor es formar equipos de tres personas, donde (por sorteo) uno de ellos actúa de ciego, otro de lazarillo (el ciego se coge del lazarillo y no al revés, y se coloca un poco retrasado respecto al guía), y el tercero hace las funciones de escriba/ auditor.

El ciego inicia el recorrido, pero es mejor despreciar sus comentarios durante los primeros 5 minutos puesto que son necesarios para se acomode a su nuevo estado. Debe indicar lo que oye; símbolos, identidades sonoras, espacios (ambiente, dimensiones, función, etc.), pavimentos y materiales de paredes y techos de los lugares que atraviesa, etc.

El escriba plasma lo que el ciego dicta en un mínimo de dos columnas (sonidos y espacio - tiempo), y realiza un comentario propio sobre la veracidad de lo descrito en una tercera (y si es preciso cuarta) columna.

Los tres intervinientes se van turnando en esta labor de escucha sin visión – lazarillo - escriba, hasta completar el horario o itinerario preestablecido.

Acabado el itinerario se entregan los apuntes originales indicando nombre y labor (ciego, lazarillo, escriba) de cada uno de los intervinientes.

La discusión por equipos se realiza en sesión privada, debiéndose acompañar de fotografías, dibujos, registros sonoros, videos, etc. que documenten el itinerario realizado.

- El itinerario a ciegas es mejor realizarlo en un recorrido que no sea semi aprendido por ninguno de los intervinientes. (Puede haberse realizado un recorrido anterior basado en la escucha activa, por lo que seguramente ya deben existir imágenes sonoras, identidades y símbolos acústicos memorizados por los participantes).
- Debe controlarse la fidelidad del recorrido a ciegas (posibles trampitas)

Un exemple: La Honorata?

La història

El poema de Segarra

La implicació amb les veus dels Barris (Gòtic) (tocant a
sometent)

Josep Maria de SAGARRA, Obra completa, I-IV, Tres i Quatre, València, 1994 - 1998

Quan s'anava escolant nostra ciutat
dins del setembre de la mala anyada,
la campana de Sant Honorat,
a dalt del campanar a cada estrebada
movia el seu batall desesperat.

I quan la llengua de la nostra gent
anava renegada d'odi i de gana,
quan s'esberlava el pit d'algun valent,
la llengua de metall de la campana
repicava i cridava a sometent.

I quan el conseller de la ciutat
alçava al cel l'espasa i la bandera,
ja el llop amb la casaca de soldat
i el lladre de la terra forastera
ens ho deixava tot esmicolat,
feia un so ronc com un grinyol de fera
la campana de Sant Honorat.

I després, quan vingué la mala nit
i s'ensorrà per sempre aquell delit,
i era nostra florida ciutadana
cementiri, misèria i cos podrit,
pell que tremola i llavi que demana,
amb un plorar de ràbia i de despit
plorava la campana.

Quatre anys més tard, diuen que el rei prudent
féu despenjar aquella campana altiva,
perquè havia tocat a sometent
amb la veu una mica massa viva.

La varen dur entre brases i carbons,
somicant digué adéu a les germanes;
i la van fondre sense més raons,
i del metall en varen fer canons
per ofegar la veu de les campanes.

I ara, Déu sap el temps que s'ha escolat
des del setembre de la mala anyada,
des del rei que escanyant la llibertat
amb la mà va deixar-nos profanada
la campana de Sant Honorat.

Però poc es pensava el rei valent,
amb tanta voluntat i amb tanta fúria,
que campana que toca a sometent
el foc no li fa injúria.

Que si aixeca la força i el punyal
i l'uncla de les bèsties s'encomana,
a la campana no li fa cap mal,
perquè el so de la campana és immortal,
i encara sona la campana.

Encara sona; hi ha qui no la sent,
qui té l'orella molt rasposa,
qui l'aparta com un mal pensament,
però encara repica a sometent
nostra campana fosa.

Vosaltres, gent de bona voluntat,
catalans de tota hora,
¿no sentiü, caminant dins la ciutat,
la campana de Sant Honorat?
¿No la sentiü com plora?

Escolteu, escolteu quin so més fi
—no és el cor que us enganya—
tant si seguiu les mentes del camí
com si palpeu el cor de la muntanya;
tant si aneu amb la rella dins les mans,
tant si el rem us fadiga i us aplatana,
si sou pobres, cridaires o bergants,
fills de lluita, o de calma casolana,
tant se val!, que si sou catalans
hi ha alguna cosa que us farà germans,
aquest so i aquest plor de la campana!

La varen despenjar de vora el cel,
encara més amunt ara repica,
ni grapa de botxí ni foc cruel
de mal no poden fer-n'hi gens ni mica.
Canons i lleis i forques, això rai!
Se'ns menjaran segons la seva gana,
però ningú pot ofegar-nos mai
la Veü de la Campana.

Fitxa de Camp

FICHA DE CAMPO/ a) ITINERARIO - CIEGO					
CIEGO: LAZARILLO: ESCRIBA / AUDITOR:	ESTUDIO PSICOACÚSTICO DEL PAISAJE SONORO DEL BARRIO DE:				
	INDICACIONES DEL CIEGO	ITINERARIO		JUSTIFICACIÓN Y VERIFICACIÓN (Verdadero / Falso)	ANEXOS (preguntas anexas, caracteres, observaciones)
	LUGAR (exterior, interior, itinerante, estación)	HORA			

Continuació

EQUIPO	Realiza el informe. Busca bases (planos). Busca notas históricas.	
CIEGO	5 minutos de preparación y 30 – 60 minutos de itinerario. Expone sus impresiones: sonoras, espaciales, etc.	
LAZARILLO	Guía al ciego. Establece itinerario y estaciones. Anota en el plano el itinerario. Hace fotografías (videos)	
ESCRIBA (AUDITOR)	Verifica. Hace preguntas, procede	
	CARACTERES DESCRIPTORES	Interior / exterior
		Estrecho – angosto / amplio
		Alto / bajo
		Dinámico / estático
		Lúdico / fabril
		Ruidoso / silencioso
		Tonal / atonal
		Amplificador / amortiguador
		Vivo / muerto
Rico / pobre		

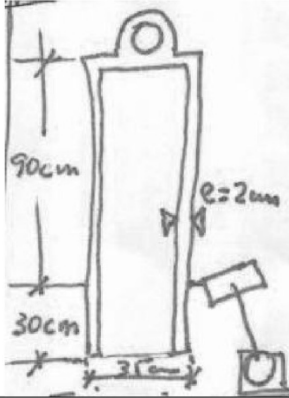
INFORME DE CONCLUSIONES

- Sonidos a evitar/ eliminar.
- Zonas vacías de sonidos. Caracteres sonoros de interés, ruido de fondo, dinámicas.
- Sonidos a preservar y catalogar
- Conclusiones personales como ciego/ lazarillo/ escriba (auditor).
- Un ingeniero acústico debe aprender a ser ciego.

Fitxa d'un element del Paisatge Sonor

FICHA PAISAJ E SONORO			CLASIFICACIÓN: PATRIMONIO SONORO A PRESERVAR/ REPARAR/EXTINGUIR	
NÚM.			EVENTO:	
1	REGISTRO SONORO	DINÁMICO ☐	NOMBRE POPULAR	
		ESTÁTICO ☐	CARACTERÍSTICAS ACTUALES	
	NÚM. REGISTRO			
	TÉCNICA REGISTRO			
	LUGAR REGISTRO			
	CONDICIONES CLIMATOLÓGICAS			
	DÍA Y HORAS			
FOTOGRAFÍA, DIBUJOS ACOTADOS, VIDEO			DIBUJO	
2	MEDICIONES, GRAVACIONES			
3	PSICOACÚSTICA	Comentarios vecinos (encuesta: nº encuestas)		
		Memoria colectiva		
		Carácter simbólico		
		Otros estudios		
		Resultado final		
			FICHA ANEXA: HISTORIA, BIBLIOGRAFIA, HEMEROTECA, OTROS (comparación con otros casos, etc.)	

Exemple Fitxa d'un element del Paisatge Sonor

FICHA PAISAJ E SONORO			CLASIFICACIÓN: PATRIMONIO SONORO A PRESERVAR/ REPARAR/ EXTINGUIR	
NÚM. CÁDIZ 0274AZ46			EVENTO: CAMPANA MAYOR DE LA CATEDRAL DE CÁDIZ CIUDAD, OBJETO DE ESTUDIO	
1	REGISTRO SONORO	DINÁMICO ☐	NOMBRE POPULAR	La Honorata
		ESTÁTICO ☒	CARACTERÍSTICAS ACTUALES	Campana tubular de 1.520 kg en bronce de la fundición Matamoros (inagurada el 17 de mayo de 1705). Afinada en Mi 2. Accionada por mecanismo electromecánico con martillo de 3,5 kg de acero que percute según figura adjunta.
	NÚM. REGISTRO			
	TÉCNICA REGISTRO			
	LUGAR REGISTRO	Campanario a 1 m		
	CONDICIONES CLIMATOLÓGICAS			
	DÍA Y HORAS			
FOTOGRAFÍA, DIBUJOS ACOTADOS, VIDEO			DIBUJO	
				
2	MEDICIONES, GRAVACIONES			
3	PSICOACÚSTICA	Comentarios vecinos (encuesta: nº encuestas)	FICHA ANEXA: HISTORIA, BIBLIOGRAFIA, HEMEROTECA, OTROS (comparación con otros casos, etc.)	
		Memoria colectiva		
		Carácter simbólico		
		Otros estudios		
		Resultado final		

Exemple Fitxa d'un Paisatge Sonor

(inclòs als Batecs dels Barris)

ELS BATECS DELS BARRIS: FITXA D'ARQUITECTURA / ELEMENT D'INTERÈS PER AL RECORREGUT SONOR		FITXA Nº2
CLAUSTRE DE LA CATEDRAL	INFORMACIÓ GENERAL	
	Arquitecte: Adolf Florença (rehabilitació) Any de construcció: 1298-1420 Direcció: Pla de la Seu, s/n Horari: Laborables i dissabtes 8:30 – 12:30 i 17:15 – 19:00 (entrada gratuïta). Hi ha horari de pagament de 12:30 – 17:15 h	
INTERÈS ARQUITECTÒNIC / URBÀ	INTERÈS SONOR	
Descripció: La Catedral de Barcelona és de tres naus, però amb un sol absis i deambulatori, o girola. Les naus tenen cinc trams; el tram immediat a la façana és més llarg que els altres tres, per acomodar les seves mides a les del cimbori que s'aixeca arran de la porta principal. L'estructura arquitectònica típica del gòtic català, ordenada per a aprofitar els espais interiors dels contraforts, permet obrir cap a l'interior de la Catedral una sèrie seguida de capelles secundàries que envolten tota la basílica. La façana és del S. XIX i XX.	Descripció: La presència de les tretze oques és un fet insòlit en l'àmbit de Barcelona, que genera uns sons peculiars i difícils de retrobar a la ciutat, i la font sortidor del Claustre és un focus sonor que centra l'atenció visual del visitant, amb un efecte relaxant pel xipollejar de l'aigua. Tant l'un com l'altre són dos fenòmens acústics imprescindibles al recorregut pel barri Gòtic.	
Referència a fitxa d'inventari al Patrimoni: BCIN 0338	Referència a fitxa d'inventari sonor: -	
	Gravacions i registres sonors: -	
SITUACIÓ	FOTOGRAFIA	
		

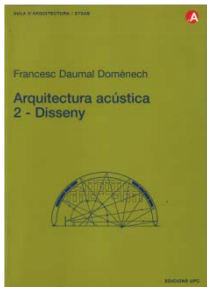
ADVERTIMENTS

EN TOTS ELS CASOS			VENA PARTICULAR
Districte 1: Ciutat Vella	El Gòtic "Tocant a sometent"		Mirar que l'horari coincideixi amb l'horari gratuït de visita al Claustre.
Districte 2: Eixample.	L'Antiga Esquerra de l'Eixample "Els patis d'illa E"		
	La Dreta de l'Eixample "Els patis d'illa D"		
Districte 3: Sants – Montjuïc	La Marina – Montjuïc "Les grans fonts"		Possibles esquitxos d'aigua. Fer-ho amb les fonts i cascades funcionant.
Districte 4: Les Corts	La Maternitat i Sant Ramón "Més que un barri"		
Districte 5: Sarrià – Sant Gervasi	Vallvidrera "Els sons de la natura"		Mobilitat limitada (graons i pendents)
			Calçat de muntanya
			Peu funicular accessible línies S1 i S2 dels FGC (línia S55 no hi para). Agafar vagons centrals (andana de longitud reduïda)
Districte 6: Gràcia	La Vila de Gràcia "La veu afònica de la campana dels quintos"		Mirar de concertar l'accés al refugi.
Districte 7: Horta – Guinardó	Horta "Els ecos del laberint"		
Districte 8: Nou Barris	Porta "El meridià sonor"		
Districte 9: Sant Andreu	El Bon Pastor "La veu de la indústria"		
Districte 10: Sant Martí	La Vila Olímpica "Els nous cants de les sirenes d'Ulises"		Calçat per a sorra (platja)
			Mirar de fer-ho el Juliol o Setembre

Bibliografia

Autor de “*Arquitectura Acústica, 1. Poètica*”, Edicions UPC; BCN, 1998.

Autor de “*Arquitectura Acústica, 2. Disseny*”, Edicions UPC; BCN, 2000.

Autor de “*Arquitectura Acústica, Poética y diseño*”, Edicions UPC; BCN, 2002.

Autor de “*Arquitectura Acústica, 3. Rehabilitació*” Edicions UPC; BCN, 2007.

Bibliografia

- Augoyard, Jean François. 'À l'écoute de l'environnement: répertoire des effets sonores'. Marseille: Éditions Parenthèses, 1995. ISBN 2-86364-078-X.
- Espinosa, Susana. 'Ecología acústica y educación: bases para el diseño de un nuevo paisaje sonoro'. Barcelona: Graó, 2006. ISBN 9788478274420.
- Schafer, R. Murray. 'Voices of tyranny: temples of silence'. Indian River: Arcana, 1993. ISBN 1-89512-719-X.
- Tati, Jacques. 'Play time' [Enregistrament vídeo]. Barcelona: DeAplaneta, 2003.
- Amades, Joan. *Costumari Català, el curs de l'any*. Volum I a V. Edicions 62, Barcelona, 1983.
- Amades, Joan. *Històries i llegendes de Barcelona, passejada pels carrers de la Ciutat Vella*, Volum I i II. Edicions 62, Barcelona, 1984.
- Ajuntament de Barcelona. *Barcelona i els eixos comercials*. Col·lecció Barcelona Metròpolis Mediterrània, Dossier número 57, Ajuntament de Barcelona, 2002.
- Ajuntament de Barcelona. *De sol a sol i més, Sarrià – Sant Gervasi, 1984 – 2011*, Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 2011.
- Balaguer, Victor. *Las calles de Barcelona*. Volum I i II. Salvador Manero editor, Barcelona, 1966.
- Curet, Francesc (amb dibuixos de Lola Anglada). *Visions Barcelonines*. Volum I a IV. Altafulla, Barcelona, 1983.

Bibliografia

- Espinàs, Josep Maria. *Vuit segles de carrers de Barcelona*. Edicions Destino, Barcelona, 1974.
- Poblet, Josep Maria. *La Barcelona històrica i pintoresca dels dies de Serafí Pitarra*. Dopesa, Barcelona, 1979.
- Puig i Alfonso, Francesc. *Curiositats Barcelonines*. Volum I i II. Societat Catalana d'Edicions, Barcelona, 1920.
- Regàs, Rosa. *Barcelona, un dia (un llibre de contes de la ciutat)*. Extra Alfaguara, Madrid, 1998.
- Roca i Blanch, Estanislau. *Montjuïc, la muntanya de la ciutat*. Arxius de les Seccions de Ciències CXXIII. Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1954.
- Solá – Morales, Manuel, *Deu lliçons sobre Barcelona*, eds. 2008. Barcelona, Ed. COAC.
- Soldevila, Carlos. *Barcelona (guías de España)*. Edicions Destino, Barcelona, 1964 (1a edició, 1951).
- Udina, Frederic i Garrut, Josep Maria. *Barcelona, vint segles d'història*. Aymà, S.A. Editora, Barcelona, 1968 (1a edició, 1963).
- Vallescá, Antonio. *Efemérides Barcelonesas del siglo XIX*. Colección monografías históricas de Barcelona, Ediciones Librería Milla, Barcelona, 1946.
- Varis, *Barcelona, divulgación histórica*, Tomo I y II. Ediciones Ayma, Barcelona 1945. (Historia abreviada de la campana de las horas de la Catedral, pp.63 Tomo II).
- Varis, *El libro verde de Barcelona*. Hijo de Domingo Casanovas, 1945.